

Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith (CCEI), Mehefin 2022 Y Diweddaraf am y Grŵp Adferiad Gwyrdd

1. Mae'r papur hwn yn darparu'r wybodaeth ddiweddaraf am waith y Grŵp Adferiad Gwyrdd a'r cynnydd a wnaed o ran mynd i'r afael â'r blaenoriaethau a'r argymhellion yn:
 - Adferiad Gwyrdd: [Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu](#), gan gynnwys y wybodaeth ddiweddaraf am y Gwasanaeth Natur Cenedlaethol.
 - [Yr Adferiad Gwyrdd: Cefnogi'r sector amgylcheddol yng Nghymru](#)

Mae'r papur yn nodi'r gwersi a ddysgwyd a'r camau nesaf arfaethedig o ran gwaith y Grŵp.

Cefndir

2. Ym mis Mai 2020, gofynnodd Lesley Griffiths, Gweinidog yr Amgylchedd, Ynni a Materion Gwledig i Syr David Henshaw gynnull Grŵp Gorchwyl a Gorffen Adferiad Gwyrdd er mwyn blaenoriaethu camau gweithredu ar gyfer adferiad gwyrdd ar ôl y pandemig Covid a gosod cyfiawnder cymdeithasol fel egwyddor arweiniol, yn ogystal â datblygu cynllun ar y cyd i sefydlogi trydydd sector yr amgylchedd.
3. Roedd y gwaith yn adrodd i ford gron rhanddeiliaid y Gweinidog, a oedd yn cynnwys uwch gynrychiolwyr o'r sectorau bwyd, ffermio a physgodfeydd ochr yn ochr â sefydliadau'r trydydd sector amgylcheddol a CNC. O gydnabod bod aelodaeth y ford gron yn cynnwys holl gynrychiolwyr y sector, gwnaethpwyd penderfyniad penodol i ddod â gwahanol safbwyntiau ynghyd i helpu i lunio'r cyfle. Cytunodd ystod eang o uwch arweinwyr o'r sector cyhoeddus, y sector preifat a'r trydydd sector i gymryd rhan (gweler Atodiad 1). Sefydlwyd y grŵp i gynnull gweithredu ar y cyd, a phrofi ffyrdd o weithio mewn modd ystwyth. Cydnabuwyd nad oedd yn grŵp cynrychioliadol, ond yn un a oedd yn defnyddio cysylltiadau'r aelodau i greu rhwydweithiau a chysylltiadau cryfach er mwyn cyflawni.
4. Cydweithiodd y grŵp drwy haf a dechrau hydref 2020, gyda galwad am 'syniadau da' yn arwain at gyflwyno 168 o gynigion. Penllanw hyn oedd cyhoeddi'r dda adroddiad ddechrau mis Tachwedd 2020. Arweiniodd yr adroddiadau hyn at nodi a dyrannu dros £6m o gymorth ariannol gan Lywodraeth Cymru i gefnogi meysydd blaenoriaeth, yn ogystal â rhaglen grant benodol i sefydlogi sector yr amgylchedd. Er mwyn manteisio ar y momentwm, cytunodd aelodau'r grŵp i greu Partneriaeth Cyflenwi, ac ymrwymwyd adnoddau staff i gefnogi cam nesaf y gwaith.
5. Un o'r "syniadau da" proffil uchel oedd creu Gwasanaeth Natur Cenedlaethol. Roedd staff o'r Bartneriaeth Cyflenwi o blaid datblygu'r syniad hwn, a hwyluswyd nifer o ddigwyddiadau ymgysylltu a chyfathrebu gyda bron i 200 o gyfranogwyr. Mae Llywodraeth Cymru wedi cymeradwyo nodyn cysyniad, a rhyddhawyd £166,598 i gefnogi'r gwaith o ddatblygu achos busnes manwl. Mae'r uchelgais ar gyfer y Gwasanaeth Natur Cenedlaethol yn cyd-fynd o ddifrif â diffiniad y Grŵp o Adferiad Gwyrdd a Theg, ac yn ysgogi pobl ledled Cymru i gefnogi adferiad natur, gan weithredu fel llwyfan sy'n cysylltu pobl o bob oed â chyfleoedd ar gyfer hyfforddiant sy'n seiliedig ar natur, prentisiaethau, cyflogaeth, menter a gwirfoddoli.
6. Mae'r grŵp hefyd wedi creu cysylltiadau â gwaith Grŵp Cynghori a Gweithredu Cymru ar Faterion Morol (WMAAG) ar Adferiad Glas. Mae'r Gweinidog Newid Hinsawdd wedi rhoi cymeradwyaeth i'r Grŵp i barhau i ddatblygu'r dull gweithredu ar draws tri maes galluogi allweddol: Llythrennedd Cefnforol, Buddsoddi Cynaliadwy a Meithrin Gallu.

Adolygiad o'r cynnydd a wnaed yn erbyn yr Adroddiadau

7. Yn ystod gwanwyn 2022, comisiynwyd The Funding Centre gan CNC i adolygu'r cynnydd a wnaed yn erbyn yr adroddiadau Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu ac adroddiad Yr Adferiad Gwyrdd: Cefnogi'r sector amgylcheddol yng Nghymru. Yn ogystal â gwneud adolygiad desg cyflym o'r dystiolaeth, mae The Funding Centre wedi cyfweld ag ystod eang o randdeiliaid i nodi llwyddiannau ac unrhyw rwystrau neu heriau newydd sy'n cael eu hwynebu gan sefydliadau o ran cyflawni pethau.
8. Mae'r Adroddiad newydd yn cynnwys (Gweler Atodiad 1 ar gyfer adroddiad llawn The Funding Centre – Drafft Gweithio):
 - Adolygiad o dueddiadau a mentrau newydd, gan nodi unrhyw newidiadau arwyddocaol (ers hydref 2020) i'r dirwedd gyflenwi.
 - Adolygiad o'r cynnydd a wnaed ar brosiectau yn yr adroddiad Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu a'r heriau a ddaeth i'r amlwg wrth symud pethau ymlaen.
 - Adolygiad o "gyflwr" presennol sector yr amgylchedd yng Nghymru ac unrhyw faterion newydd sydd wedi dod i'r amlwg ers cyhoeddi adroddiad Yr Adferiad Gwyrdd: Cefnogi'r sector amgylcheddol yng Nghymru.
 - Casgliadau ac argymhellion.
9. Mae The Funding Centre yn dod i'r casgliad bod uchelgais gyffredin o hyd ar gyfer adferiad gwyrdd a theg, a chefnogaeth gref i'r egwyddor o ddatblygu gweithgarwch o amgylch cyfres o Flaenoriaethau ar gyfer Gweithredu. Serch hynny, mae rhanddeiliaid yn pryderu y gallai'r cyfle i weithredu fod yn diflannu wrth i gostau byw a'r rhyfel yn Wcráin lyncu'r sylw, a bod angen i'r Grŵp Adferiad Gwyrdd fabwysiadu mwy o ymdeimlad o frys. Mae ymchwil The Funding Centre yn cadarnhau bod angen cymorth ar y cyrff anllywodraethol amgylcheddol o hyd i ddiogelu eu cydnheredd. Nodwyd bod buddsoddi yn y sector a chreu deinameg newydd gyda chyllidwyr a llunwyr polisi yn ffactorau a allai ddatgloi potensial y sector i arwain yn weithredol wrth gyflawni yn erbyn yr uchelgeisiau a bennwyd ar gyfer adferiad gwyrdd a theg.

Adroddiad Adferiad Gwyrdd: [Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu](#)

10. Roedd yr adroddiad Adferiad Gwyrdd: Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu yn crynhoi ystod o gamau gweithredu ymarferol â blaenoriaeth ar gyfer y tymor byr a'r tymor canolig fel rhan o adferiad Cymru o'r pandemig. Yn dilyn yr alwad agored am syniadau, derbyniwyd 168 o gynigion amrywiol gan grwpiau cymunedol, mentrau cymdeithasol, elusennau, cyrff cyhoeddus, cwmnïau preifat, grwpiau amgylcheddol ac unigolion o bob cwr o Gymru. Roedd y sefydliadau'n cynnwys rhai â ffocws clir ar yr amgylchedd, yn ogystal â llawer o rai eraill sy'n canolbwyntio ar greu swyddi a sgiliau, lliniaru newid hinsawdd ac ymaddasu. Roedd y syniadau'n dangos amrywiaeth o gamau gweithredu a oedd yn amrywiol iawn o ran graddfa, lleoliad, uchelgais a pharodrwydd.
11. Cafodd y cynigion eu dadansoddi a'u dethol yn brosiectau "blaenoriaeth un" a "blaenoriaeth dau" ar draws tri maes gweithgarwch eang y byddai eu hangen i fynd i'r afael ag argyfyngau hinsawdd a natur a chyfiawnder cymdeithasol.

Blaenoriaeth Gweithredu	Prosiectau Blaenoriaeth Un	Prosiectau Blaenoriaeth Dau
	Atebion ar Sail Natur Camau gweithredu sy'n canolbwyntio ar amrywiaeth o ecosystemau ar dir a môr.	7
Trawsnewid ein systemau economaidd-gymdeithasol Creu economi gylchol sy'n cefnogi natur ac yn creu cyfleoedd ar gyfer swyddi a datblygu sgiliau.	33	35
Hwyluswyr yr Adferiad Gwyrdd Sgiliau, prentisiaethau a chaffael	9	5
Cyfansymiau	49	48

12. Yn ogystal â chreu'r rhestr Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu, tynnodd yr adroddiad sylw hefyd at y potensial i'r grŵp ddefnyddio ei rym cynnull i hwyluso ac annog camau gweithredu lefel uchel a fyddai'n "ysgogi trafodaeth a sbarduno gweithredu".
13. Fel rhan o ymrwymiad y Grŵp i gefnogi'r Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu, sefydlwyd Partneriaeth Cyflawni Adferiad Gwyrdd. Ynghyd ag unigolion o sefydliadau sy'n cael eu cynrychioli ar y Grŵp Adferiad Gwyrdd, ymrwymwyd amser ac adnoddau i gynnal sesiynau un i un archwilio pa mor barod yw'r cynigion a'r gofynion cymorth; cynhaliwyd digwyddiadau i hwyluso cyfleoedd ar gyfer cyd-gynhyrchu; a datblygwyd yr uchelgais a'r achosion busnes ar gyfer cynigion. Mae'n bwysig cydnabod gwaith ac ymdrech y tîm i ysgogi, hwyluso a chefnogi cynnydd a symud pethau ymlaen, gan baratoi cynigion i symud i'r cam cyflawni nesaf.
14. Ni cheisiodd The Funding Centre greu dadansoddiad manwl o bob cyflwyniad. O ystyried graddfa a natur amrywiol pob cynnig, yn ogystal â natur amrywiol y sefydliadau sy'n cynnig, ni fyddai hyn wedi bod yn ymarferol o fewn yr amserlenni. Fodd bynnag, nodwyd y byddai'n ddefnyddiol creu rhyw ffordd o fonitro cynnydd ar brosiectau unigol yn y dyfodol er mwyn gallu cydlynu a hysbysu'r gweithgarwch yn effeithiol.
15. Mae'r adroddiad yn nodi bod nifer sylweddol o brosiectau wedi symud ymlaen i ryw raddau. Mae rhai cynlluniau strategol mawr, megis y Gwasanaeth Natur Cenedlaethol, wedi'u datblygu'n weithredol tra bod nifer fwy o gynlluniau eraill wedi ceisio treialu neu brofi eu syniad Blaenoriaeth ar gyfer Gweithredu drwy gynllun peilot, gan sicrhau cyllid ar raddfa lai, neu adnoddau o gyllidebau presennol. O ystyried nad oes ffrwd ariannu glir ar gyfer y Cynigion Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu, mae gweld cystal cynnydd yn rhywbeth i'w ganmol ac mae'n adlewyrchu lefel ymrwymiad a dyfeisgarwch unigolion a sefydliadau i weithredu ar yr agenda hwn.
16. Mae cynigion Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu eraill nad ydynt wedi symud ymlaen. Er bod pob sefydliad wedi parhau i ddatblygu syniadau ynghylch y cynigion hynny ac yn credu bod yr achos dros newid yn parhau'n gryf, cyfeiriwyd at rai rhwystrau sylweddol sydd wedi atal cynnydd gwirioneddol. Yn ôl y disgwyl, roedd diffyg cyllid a gallu yn uchel ar y rhestr honno o rwystrau. Fodd bynnag, nododd yr ymatebion fod diffyg arweinyddiaeth ac eglurder yr un mor broblemus hefyd.
17. Mae rhai o uchafbwyntiau'r cynnydd a wnaed yn erbyn yr adroddiad Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu yn cynnwys:
18. **Cefnogi'r dyraniad o £5.3m o gymorth gan Lywodraeth Cymru.**
Oherwydd pwysau ariannol diwedd blwyddyn, y dewis doeth oedd defnyddio mecanweithiau sefydledig i hwyluso gwariant, gyda dyraniad yn cael ei gyflawni drwy Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) i Awdurdodau Lleol, i'r Parciau Cenedlaethol a detholiad o brosiectau llai. Cydnabuwyd nad oedd hyn yn ddelfrydol, ond roedd yn ddull tactegol i sicrhau ein bod yn cefnogi gwaith adfer

gwyRDD ar lawr gwlad mewn modd amserol. Mae CLILC ac Awdurdodau Lleol o'r farn bod defnyddio'r cyllid Adferiad GwyRDD i gyflawni themâu blaenoriaeth yn hynod lwyddiannus.

19. **Y cynnig ar gyfer Gwasanaeth Natur Cenedlaethol.**

- a) Fel prosiect Blaenoriaeth Un, helpodd y Bartneriaeth Cyflenwi i sbarduno datblygu Gwasanaeth Natur Cenedlaethol ar ddechrau 2021.
- b) Datblygwyd y cynnig ar y cyd ac mae wedi pwyso ar gronfa helaeth o dystiolaeth a syniadau a gafodd eu cynhyrchu gan randdeiliaid, ac sy'n parhau i gael eu cynhyrchu ganddynt. Mae ystod eang o unigolion, sefydliadau a rhwydweithiau ar draws pob sector wedi ymgysylltu â'r broses, gan gynnwys: sefydliadau trydydd sector sy'n ymwneud â darparu amrywiaeth o raglenni amgylcheddol, cymdeithasol, economaidd a diwylliannol; nifer o awdurdodau lleol a Phartneriaethau Natur Lleol; adrannau amrywiol yn Llywodraeth Cymru; Cyfoeth Naturiol Cymru; Parciau Cenedlaethol ac AHNE; darparwyr addysg a hyfforddiant gan gynnwys colegau a Lantra; sefydliadau ieuencid; sefydliadau busnes; sefydliadau ffermio a choedwigaeth.
- c) Cwblhawyd gwaith cydlynu gan y Food, Farming and Countryside Commission a Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol gyda mewnbwn gan Peter Davies (Cadeirydd Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru; Cadeirydd Grŵp Cyngori a Gweithredu Cymru ar Faterion Morol (WMAAG)).
- d) Bydd y Gwasanaeth Natur Cenedlaethol yn darparu llwybrau i bobl gyrchu a gweithio mewn swyddi gwyRDD, er mwyn sicrhau bod y piblinellau sgiliau a hyfforddiant ar waith i fodloni'r cyflenwad tebygol o swyddi sy'n gysylltiedig â'r argyfyngau hinsawdd a natur. Wrth wneud hyn, y nod hefyd yw cyfrannu at roi hwb i'r newid o 'sector amgylcheddol' i economi sy'n greiddiol wyrdd; a sicrhau manteision ehangach i unigolion a lles cymunedol. Bydd y Gwasanaeth Natur Cenedlaethol yn gweithredu fel llwyfan sy'n cysylltu pobl o bob oed â chyfleoedd ar gyfer hyfforddiant sy'n seiliedig ar natur, prentisiaethau, cyflogaeth, menter a gwirfoddoli.
- e) Er mwyn dangos y Gwasanaeth Natur Cenedlaethol yn ymarferol, mae'r Tîm wedi bod yn gweithio mewn partneriaeth â Pharc Rhanbarthol y Cymoedd fel mabwysiadwr cynnar, gan nodi ystod o weithgareddau lle gellid gwireddu uchelgeisiau ar gyfer Gwasanaeth Natur Cenedlaethol ar draws y rhanbarth, gan amlinellu sefyllfaedd dichonol.
- f) Cafwyd [penderfyniad gweinidogol i gefnogi peilot Gwasanaeth Natur Cenedlaethol](#) ar 11 Mai, gyda £166,598 o gymorth referniw tuag at gynllun peilot y Gwasanaeth yng Nghymru. Bydd hyn yn darparu'r gallu i ddatblygu'r cynnig ymhellach gyda gofyniad i lunio cynllun busnes llawn ar gyfer ardal arddangos Parc Rhanbarthol y Cymoedd o fewn y 6 mis cyntaf. Bydd tîm y prosiect yn ceisio ymestyn hyn i gynnwys ardal arddangos yn y gogledd.
- g) Nod Tîm y Prosiect yw bod mewn sefyllfa lle mae'r ardaloedd arddangos yn barod i gychwyn yn llawn ar ddechrau'r flwyddyn ariannol nesaf, gyda chynllun i symud i Wasanaeth Natur Cenedlaethol Cymru gyfan o fewn amserlen i'w chytuno.
- h) Bydd Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru a'r Food, Farming and Countryside Commission yn parhau i arwain camau gweithredu ar y Gwasanaeth Natur Cenedlaethol gyda chymorth darparwyr eraill, gan gynnwys yr RSPB. Mae cyfres o gyfarfodydd cynllunio gyda rhanddeiliaid wedi'u trefnu ym mis Mehefin. Mae gwefan gychwynnol wedi'i sefydlu:
<https://www.gwasanaethnaturcenedlaethol.cymru/>

20. **Datblygu prosiect Asgwrn Cefn GwyRDD Ynys Môn.**

- a) Mae Glasffordd Môn yn weledigaeth i ddatblygu coridor gwyRDD parhaus o ansawdd uchel ar gyfer teithio llesol (cerdded a beicio), bywyd gwyllt a thirwedd ar draws Ynys Môn, o Niwbwrch yn y de i Amlwch yn y gogledd. Menter Môn sy'n arwain y prosiect, gyda chefnogaeth gan Grŵp Llywio wedi'i ffurfio o randdeiliaid allweddol.
- b) Amlygodd profiad y prosiect hwn natur gymhleth y dirwedd ariannu, a daeth heriau i'r amlwg o ran y broses gyllido a rhoi syniadau da ar waith. Ym mis Mawrth 2021, croesawodd y prosiect grant o £145K drwy Lywodraeth Cymru ar gyfer y cam cychwynnol, ond roedd yr arian wedi'i rwymo gan y broses diwedd blwyddyn heb unrhyw amser ar gyfer gwariant cyfalaf. Roedd angen hefyd am

drafodaethau pellach i gytuno ar ffordd ymlaen a oedd yn bodloni'r fframwaith ariannol ar gyfer gwariant grant ond a oedd hefyd yn caniatáu sicrhau'r deiliant gwerth gorau o'r grant. Amlygodd hyn yr angen am hyblygrwydd.

- c) Mae'r gwaith o gyflawni'r weledigaeth ar gyfer Glasffordd Môn bellach ar y gweill gyda rhywfaint o waith cyfalaf yn cael ei wneud. Fodd bynnag, mae hwn yn brosiect uchelgeisiol gyda dros 40 o brosiectau posibl wedi'u nodi, yn amrywio o ran math, lleoliad, graddfa, rhaglen a chost. Cafodd y rhain eu chwynnu i restr fer gychwynnol o saith prosiect i'w datblygu i'r cam cysyniad. Bydd cyllid yn ystyriaeth bwysig i gyflawni'r weledigaeth wrth i'r prosiect fynd rhagddo.

21. Hwyluso cysylltiadau a chydweithredu ar draws Prosiectau Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu.

- a. Hwylusodd y Bartneriaeth Cyflenwi ddigwyddiadau cydweithredol a oedd yn dwyn ynghyd y Prosiectau Blaenoriaeth gyda diddordebau cyffredin. Roedd y rhain yn cynnwys pynciau fel bwyd a systemau bwyd, datgarboneiddio cartrefi a chyllid arloesol. Roedd cyfranogwyr ar draws y sesiynau hyn yn awyddus i barhau â'r sgysiau ac roedd ewyllys, egni a brwdfrydedd pendant i gydweithio o amgylch y themâu a datblygu gweithredu cydweithredol. Roedd galwad benodol i ddefnyddio'r broses Adferiad Gwyrdd i helaethu a llunio hynny.
- b. Sefydlwyd Grŵp Gorchwyl a Gorffen Cyllid Arloesol gan Lywodraeth Cymru sydd bellach yn cynnull y grŵp aml-randdeiliad sy'n edrych ar gyllid arloesol ar gyfer cadwraeth natur yng Nghymru.

22. Mae adroddiad The Funding Centre yn nodi bod rhanddeiliaid yn dal i deimlo bod gwerth i'r ymarfer Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu a'r arweinyddiaeth a'r her a ddarperir gan y Grŵp Adferiad Gwyrdd. Roedd y pŵer i gymeradwyo syniadau a chynnull gweithgarwch cydweithredol yn cael ei werthfawrogi'n fawr, gan ychwanegu arweinyddiaeth strategol glir ac ysgogiad i'r agenda.

Adroddiad Yr Adferiad Gwyrdd: Cefnogi'r sector amgylcheddol yng Nghymru

23. Archwiliodd adroddiad Yr Adferiad Gwyrdd: Cefnogi'r Sector Amgylcheddol yng Nghymru sefydlogrwydd a chydnerthedd y sector amgylcheddol yng Nghymru, gyda'r nod o lywio'r drafodaeth ehangach am y ffordd orau o gefnogi'r sector i greu cyfleoedd ar gyfer 'adferiad gwyrdd' gwirioneddol. Cwblhawyd yr adroddiad gan yr ymgynghorwyr ymchwil annibynnol, The Funding Centre. Edrychodd yr adroddiad ar sefydlogrwydd a chydnerthedd y sector cyn Covid, ac yna archwiliodd heriau, cyfleoedd a blaenoriaethau cymorth allweddol ar gyfer cyrff anllywodraethol amgylcheddol wrth iddynt ddal ati i weithio a dechrau edrych y tu hwnt i'r pandemig.
24. Yn seiliedig ar ganfyddiadau'r adroddiad hwn, ar ddechrau 2021, sicrhodd Llywodraeth Cymru £900K o gyllid i'w ddsbarthu drwy Gronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol i gefnogi cynaliadwyedd y sector. Dyfarnwyd 19 o Grantiau i ystod eang o gyrff anllywodraethol amgylcheddol a chyrrff cymorth yn y sector i ddarparu cymysgedd hynod amrywiol o ymyriadau. Roedd y gweithgarwch yn cynnwys gwella ymgynghori â chefnogwyr a'r cyhoedd, hyfforddiant a chymorth codi arian, datblygu prosiectau, datblygu sgiliau dylanwadu, cynllunio busnes a datblygu rhwydwaith. Er gwaethaf cyfnod byr iawn o amser ar gyfer gwario'r arian, cafodd dderbyniad da iawn ac roedd y gwerthusiad o du'r prosiectau yn gadarnhaol.
25. Fel rhan o'r gweithgaredd hwn a ariannwyd, cyflwynodd Cyswllt Amgylchedd Cymru raglen o hyfforddiant i aelodau gyda ffocws arbennig o gryf ar hyfforddiant Amrywiaeth a Chynhwysiant. Comisiynodd Cyswllt Amgylchedd Cymru adroddiad hefyd ar gyllid arloesol ar gyfer y sector amgylcheddol i wella'r ddealltwriaeth o dueddiadau sy'n dod i'r amlwg o ran cynhyrchu arian yn ogystal â chyfeirio cyfleoedd nad ydynt o reidrwydd yn cael eu defnyddio'n ddigonol.
26. Ar ddechrau'r pandemig, aeth Llywodraeth Cymru a CNC ati'n gyflym i sefydlu fforwm gyda sector yr amgylchedd i rannu mewnwelediadau a materion sy'n dod i'r amlwg. Cyfarfu'r fforwm drwy 2020 a 2021 ac mae bellach wedi esblygu yn Grŵp Galluogi Sector yr Amgylchedd, dan gadeiryddiaeth yr Athro Steve Ormerod, grŵp a sefydlwyd ym mis Mawrth 2022. Gyda chynrychiolwyr o gyrff anllywodraethol

amgylcheddol a chyrrff ariannu, mae'r grŵp newydd yn canolbwyntio'n glir ar ddatblygu cydnerthedd, gallu ac effaith y sector.

27. Mae'r adolygiad gan The Funding Centre yn 2022 yn cydnabod bod casgliadau ac argymhellion adroddiad 2020 yr un mor ddilys yn 2022. Mae'r sector cyrrff anlywodraethol amgylcheddol yn dal angen cymorth i feithrin cydnerthedd, gallu ac effaith y sector. Mae creu Grŵp Galluogi Sector yr Amgylchedd yn cael ei ystyried yn gam cadarnhaol.

Prif Argymhellion Adroddiad The Funding Centre 2022

28. Daw'r Argymhellion isod o adroddiad 2022 gan The Funding Centre ac maen nhw'n ymwneud â'r gwaith ar Flaenoriaethau ar gyfer Gweithredu ar gyfer adferiad gwyrdd a theg a chydnerthedd sector yr amgylchedd. Mae sylwadau ac awgrymiadau mwy penodol wedi'u cynnwys yng nghorff yr adroddiad a'i argymhellion manwl.

29. Parhau i ddatblygu a buddsoddi yn y model Adferiad Gwyrdd a Theg

- a) Mae'r model uchelgeisiol a chydweithredol iawn y mae'r Grŵp Adferiad Gwyrdd yn ei ddatblygu yn un hynod deilwng. Mae'r broses yn amherffaith, ond mae cefnogaeth eang a photensial gwirioneddol i'r bwriad. Mae cyrrff anlywodraethol amgylcheddol yn mynnu dull newydd o weithio gyda chyllidwyr a rhanddeiliaid eraill, un sy'n fwy cydweithredol ac sydd â chyd-gynhyrchu ganolog iddo. Rhaid i'r dull hwn gael ei ddatblygu a'i fireinio'n barhaus, a rhaid rhannu llwyddiannau a heriau'n agored ac yn onest gyda phawb sydd ynghlwm wrth y gwaith.
- b) Mae gallu'r Grŵp Adferiad Gwyrdd i gysylltu gwahanol sectorau a dod â rhanddeiliaid gwahanol at ei gilydd yn amlwg yn gweithio i raddau. Mae'r gallu hwn i gynnull yn dod yn fater o frys cynyddol, gan fod angen i ni weithio i fynd i'r afael â gofynion uniongyrchol cyfiawnder cymdeithasol wrth gyflymu'r gweithredu ar yr hinsawdd a natur. Felly, mae angen ei ariannu'n briodol ac egluro ei statws. Dylai sicrhau bod y Grŵp yn gwbl gynrychioliadol o grwpiau rhanddeiliaid allweddol hefyd fod yn flaenoriaeth.

30. Cadw mewn cysylltiad â chyllidwyr

- a) Mae'r Grŵp Adferiad Gwyrdd yn gallu asesu pa gyllid ac adnoddau ychwanegol sydd ar gael i gefnogi'n rhagweithiol y cynigion Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu hynny sydd â'r potensial mwyaf i gyflawni ar raddfa a sicrhau effaith sylweddol. Gall wedyn ddylanwadu a gweithio gyda chyllidwyr yn gyson i helpu i gyfeirio adnoddau i ble mae eu hangen.
- b) Mae'r gallu gan Grŵp Galluogi Sector yr Amgylchedd i ddylanwadu ar gyllidwyr i gydweithio lle bo angen ac i ddiwallu anghenion y sector cyrrff anlywodraethol amgylcheddol gyda chyllid wedi'i dargedu. Roedd y dull hwn yn gweithio'n effeithiol ar gyfer ariannu argyfwng tymor byr, ond gellir ei ddatblygu fel dull gweithredu.

31. Datblygu modelau a mecanweithiau ariannu

- a) Mae gwaith eisoes ar y gweill i archwilio sut y gall gwahanol ddulliau o ariannu prosiectau amgylcheddol weithio. Mae hwn yn gam cadarnhaol iawn, ac mae angen datblygu'r gwaith hwnnw ymhellach wrth i'r amgylchedd ariannu dynhau a'r argyfwng costau byw dreiddio i referniw cyrrff anlywodraethol amgylcheddol a'r cyrrff sector preifat sy'n gweithio i sicrhau'r adferiad gwyrdd a theg. Gall y Grŵp Adferiad Gwyrdd chwarae rhan allweddol yn y gwaith o gadw'r sgysiau'n fyw a chyflwyno ymdeimlad o frys.
- b) Cyllid craidd yw'r pryder mwyaf o hyd i gyrrff anlywodraethol amgylcheddol, sy'n bartneriaid hanfodol wrth sbarduno'r adferiad. Mae llawer o gyllidwyr wedi ymchwilio i'r mater hwn dros y 18 mis diwethaf ac mae cyllidwyr y sector cyhoeddus, yn arbennig, yn ceisio mynd i'r afael â'r her o fewn cyfyngiadau dealladwy cyllid cyhoeddus. Gwnaed cynnydd rhagorol o ran cynyddu hyd contractau cyllid grant gan Lywodraeth Cymru, ac mae angen rhoi'r un sylw nawr i egluro dealltwriaeth o gyllid craidd gan fod llawer o ddehongliadau gwahanol o'r hyn y mae'n ei olygu.

32. Datblygu a phrofi syniadau mawr

- a) Dylai'r Grŵp Adferiad Gwyrdd weithio gyda chyllidwyr i ddatblygu pecyn cymorth i helpu i ddatblygu rhestr benodol o brosiectau peilot sy'n pwysu ar y syniadau a restrir yn yr adroddiad Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu.
- b) Dylai'r Grŵp Adferiad Gwyrdd archwilio'r potensial i arwain cymorth i nifer fach o brosiectau peilot â blaenoriaeth a allai fod yn gyfrwng i brofi rhai o'r cynigion uchelgeisiol ac arloesol a gyflwynwyd drwy'r broses cynigion Blaenoriaethau ar gyfer Gweithredu. Byddai hyn yn creu momentwm ac yn helpu rhanddeiliaid i fynd i'r afael â rhai 'syniadau mawr'.

33. Cyfathrebu a rhannu

- a) Mae angen rhoi mwy o bwyslais ar gyfathrebu a rhannu gwaith y Grŵp Adferiad Gwyrdd. Mae angen rhannu rhagor o wybodaeth reolaidd, weladwy a chyfredol yn eang, a dylid annog yr holl randdeiliaid i rannu eu llwyddiannau a'u heriau. Mae'r Grŵp Adferiad Gwyrdd yn gyfrifol am esgor ar gymaint o waith da nad yw'n cael ei hysbysu i'r gymuned ehangach

34. Parhau i weithio ar gydnheredd

- a) Mae'r sector cyrff anllywodraethol amgylcheddol yn dal i fod yn fregus, ac mae anghysondebau sylweddol o hyd rhwng gallu gwahanol sefydliadau. Bydd eu gwybodaeth, eu harbenigedd a'u cysylltiad uniongyrchol â chymunedau yn hanfodol os yw'r adferiad gwyrdd a theg yn mynd i lwyddo. Felly mae'n rhaid eu cefnogi a'u hannog i atgyfnerthu eu gallu a gwneud eu sefydliadau'n addas ar gyfer y dasg dan sylw.

Y Camau Nesaf ar gyfer y Grŵp Adferiad Gwyrdd

35. Mae'r Grŵp wedi adolygu ei ddiben a'i sefyllfa'n barhaus er mwyn parhau'n berthnasol wrth fynd i'r afael ag anghenion adferiad gwyrdd a theg. Sefydlodd y Grŵp ei hun fel grŵp sydd "wedi ymrwymo i chwalu seilos a ffyrdd o weithio traddodiadol, i adeiladu ar y momentwm a grëwyd drwy'r ymateb i COVID-19, ac i gydweithio'n greadigol i ddatblygu dulliau a modelau cyflwyno newydd i gyflawni nodau ac amcanion".
36. Yn gynnar yn 2022, gwnaeth y Grŵp gytundeb ar y cyd i barhau, gydag ymrwymiad i adeiladu ar yr egni, y momentwm a'r grym cyfunol a enillwyd dros y 18 mis blaenorol. Roedd awydd cyffredin i barhau i ddefnyddio'r grym cyfunol hwnnw i gysylltu gwahanol sectorau, ysgogi atebion trawsnewidiol, chwalu rhwystrau a chyflwyno syniadau newydd arloesol i'w gweithredu ar fyrder. Mae'r Grŵp yn parhau i gael ei gynnull gan CNC a'i gyfarwyddo gan yr aelodaeth.
37. Mae'r Grŵp yn parhau i ddatblygu ei raglen waith a bydd yn dadansoddi argymhellion a chamau gweithredu adroddiad The Funding Centre i ddatblygu ymateb gweithredol wedi'i flaenoriaethu.
38. Mae'r grŵp wedi cydnabod y bwlch o ran cyfathrebu ac wedi ymrwymo i fynd i'r afael â hyn.
39. Bydd y Grŵp Adferiad Gwyrdd yn parhau i ddarparu arweiniad a chefnogaeth i Grŵp Galluogi Sector yr Amgylchedd, dan gadeiryddiaeth Steve Ormerod. Gyda chynrychiolwyr o gyrff anllywodraethol amgylcheddol a chyrrff ariannu, mae gan y Grŵp (rhestrir yr aelodau yn Atodiad 2) ffocws clir ar feithrin cydnheredd, gallu ac effaith y sector ar ôl y pandemig a sicrhau bod sefydliadau amgylcheddol nid yn unig yn gallu cydweithio ond yn gallu partneru gydag eraill yn y sector cyhoeddus, y sector preifat a'r trydydd sector. Bydd yn canolbwyntio ar y canlynol:
 - datblygu trosolwg strategol o gyllid grant yng Nghymru mewn perthynas â chanlyniadau amgylcheddol/natur
 - blaenoriaethu ymateb gweithredol i argymhellion perthnasol yn adroddiad newydd The Funding Centre (2022)
 - a bwrw ymlaen â gwaith y Grŵp Adferiad Gwyrdd ar fodelau cyllid cynaliadwy er mwyn cynorthwyo'r sector i sicrhau, trefnu a rheoli buddsoddiad.

ATODIAD 1: Aelodaeth pan sefydlwyd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen Adferiad Gwyrdd (Mai 2020)

Roedd aelodaeth y Grŵp Gorchwyl a Gorffen ar Adferiad Gwyrdd yn ystyried ymrwymïadau cyfredol ac aelodaeth unigolion ar fforymau sefydledig eraill, ac anfonwyd gwahoddiadau i gynrychiolwyr sectorau eraill ledled Cymru mewn ymdrech i ddenu lleisiau a chyfraniadau ychwanegol.

Roedd yr aelodaeth gychwynnol wrth sefydlu'r Grŵp Gorchwyl a Gorffen ar Adferiad Gwyrdd yn cynnwys:

- Justin Albert, Cyfarwyddwr yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol yng Nghymru
- 1. Peter Davies, Cadeirydd Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru; Cadeirydd Grŵp Cyngori a Gweithredu Cymru ar Faterion Morol (WMAAG)
- Sophie Howe, Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru
- Chris Johnes, Prif Weithredwr Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau Cymru
- Lesley Jones, Prif Weithredwr Cadwch Gymru'n Daclus
- Yr Athro Calvin Jones, Ysgol Fusnes Caerdydd, Prifysgol Caerdydd
- David Lea-Wilson, Cyfarwyddwr Halen Môn, Grŵp Coedwig Cymunedol Llyn Parc Mawr
- Y Cynghorydd Andrew Morgan, Arweinydd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC), gyda chefnogaeth Tim Peppin, CLILC
- Peter Perry, Prif Weithredwr Dŵr Cymru Welsh Water
- Sue Pritchard, Prif Weithredwr y Food, Farming and Countryside Commission
- Vivienne Sugar, Cadeirydd Sefydliad Bevan
- Cathy Weatherup, Swyddfa'r Prif Swyddog Meddygol, Llywodraeth Cymru

Manteisiodd aelodau'r grŵp ar eu rhwydweithiau helaeth eu hunain i lywio'r gwaith:

- Mae Peter Davies wedi gweithio gyda Grŵp Cyngori a Gweithredu Cymru ar Faterion Morol (WMAAG)
- Cysylltodd Chris Johnes ag aelodau o'r Rhwydwaith Sector Cymunedol, sy'n cynnwys sefydliadau cymunedol lleol ledled Cymru, a chwiliodd am syniadau am fentrau lleol ar lawr gwlad a allai helpu i ddatblygu'r adferiad gwyrdd.
- Mae Lesley Jones wedi gweithio gyda Grŵp Adferiad Gwyrdd Cyswllt Amgylchedd Cymru a'r rhwydwaith ehangach o grwpiau amgylcheddol y trydydd sector.
- Cynhaliodd Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru ddigwyddiad bord gron i ddod â'r grwpiau a'r rhwydweithiau sy'n canolbwyntio ar adferiad COVID-19 at ei gilydd
- Mae CLILC wedi bod yn gweithio gydag awdurdodau lleol i ddatblygu rhaglen o weithgareddau i gefnogi'r adferiad economaidd wrth greu manteision cymdeithasol ac amgylcheddol hefyd.
- Mae Howard Davies, aelod o Fwrdd CNC, wedi darparu mewnbyn a chyfeiriad penodol i ymgynghorwyr sy'n adrodd ar sefydlogi'r trydydd sector amgylcheddol.

ATODIAD 2: Aelodaeth Grŵp Galluogi Sector yr Amgylchedd (Mehfin 2022)

Enw	Teitl a Sefydliad
Steve Ormerod (Cadeirydd)	Aelod o'r Bwrdd (CNC)
Bronia Bendall (Ysgrifenyddiaeth)	Uwch Arbenigwr: Adferiad Gwyrdd (CNC)
Matthew Brown	Cyfarwyddwr Gweithrediadau (CGGC)
Gareth Cunningham	Y Gymdeithas Cadwraeth Forol
Joanne Doyle	Arweinydd Tîm Dulliau a Rhaglenni Strategol (CNC)
Julie Hughes	Swyddog Datblygu Cymru (Cronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol)
Michele Hunt	Pennaeth Datblygu Cyllid (RSPB)
Lesley Jones	Prif Swyddog Gweithredol (Cadwch Gymru'n Daclus)
Eileen Kinsman	Cyd-Brif Swyddog Gweithredol Dros Dro (Canolfan Dechnoleg Amgen)
Julia Korn	Uwch Reolwr, Busnes (PONT)
Gail Merriman	Pennaeth Adferiad Gwyrdd (Llywodraeth Cymru)
John Rose	Cyfarwyddwr Cymru (Cronfa Gymunedol y Loteri Genedlaethol)
Rachel Sharp	Prif Swyddog Gweithredol (Ymddiriedolaethau Natur Cymru)
Alice Teague	Dirprwy Gyfarwyddwr, Morol (Llywodraeth Cymru)
Karen Whitfield	Cyd-gyfarwyddwr (Cyswllt Amgylchedd Cymru)
Sarah Williams	Pennaeth Strategaeth Gorfforaethol a Rheoli Perfformiad (CNC)